

ВИДАВНИЦТВО ТОВ. „ПРОСЬВІТА“.

Володимир Целевич.

# ВІДНОВА ЖИТЯ

і відбудова майна  
просьвітних товариств.



У ЛЬВОВІ, 1918.

КОШТОМ І ЗАХОДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСЬВІТА“.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка



00777022 (P)

2906

Роз. 107-24/50

ВИДАВНИЦТВО ТОВ. „ПРОСЬВІТА“.

Львів. Бібліотека  
АН. УРСР

Володимир Целевич.

~~16-589~~

# ВІДНОВА ЖИТЯ

і відбудова майна

просьвітних товариств.

ВОЛОДИМИР ЦЕЛЕВИЧ  
у видавництві  
ВОЛОДИМИР ЛЕВІЦКИЙ  
КОЛО ЛЬВОВА.

4661/611



104

У ЛЬВОВІ, 1918.

КОШТОМ І ЗАХОДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСЬВІТА“.

374 (с. 47. 74)

35 к.

1  
и. 67315

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№ И 67315



---

ДРУКАРНЯ СТАВРОПІГІЙСЬКОГО ІНОТИТУТА  
ПІД УПРАВОЮ Ю. СІДОРАКА.

## — РОЗДІЛ I.

### Стан просьвітних товариств під теперішню хвилю й від чого зачати відбудову?

- 1) Великі моральні й матеріальні втрати просьвітних товариств.

Гарно розвинена і сильно поширена просьвітна робота українських просьвітних організацій серед українського населення Галичини спинала ся в наслідок вибуху великої світової війни та російського наїзду і потерпіла велитенські матеріальні і моральні втрати. Устали так численні перед війною курси для неграмотних, відчити і виклади, аматорські представлення, прогульки і фестини, устали уряджувані філіями наших просьвітних товариств народні університети, просьвітно-економічні і пожарні курси а приватні школи і бурси перестали образувати і виховувати українську молодіж.

Крім моральних потерпіли наші товариства необчислені матеріальні втрати.

Механічні знаряди і засоби просьвітної роботи, а саме книги просьвітних товариств, внутрішнє уладженє і обстанову їх льокалів знищили і загарбали російські війська або зареквірували наші і союзні армії

Вільшість будівель, в котрих були приміщені просьвітні товариства знаходиться в стані знищення і занедбаня, що його й не описати о скільки не остали по них лише згарища і руїни. Ті дома

наших просвітних товариств, які вийшли щасливо з воєнної заверюхи зарекувало військо на свої цілі.

Ще більшої загладі улягли засоби при помочи вструг вела ся просвітна робота. Бібліотеки, сцєвичні уладженя, образи, чарівні ліхтарні і пожарні приряди наших „Соколів“ і „Січій“, природничі і фізичні габінети приватних українських гімназій і т. п. розграбили і знищили російські і ваші війська.

Також прорідили ся ряди тих працівників, що вели просвітну роботу; здає ся, що в цілім краю не звяде ся ані одного стваршєня, в яким бувби повний виділ. Одні пішли до війська і багато з них полягло в лютім бою, много повернуло до мів немічниками, другі видіють і коротають свій вік у виселенецьких таборах, ще інших вивіз вогор насильно в глїб Росії.

Є вельми сумним фактом, що головні заряди і управи просвітних товариств не мають до тепер майже жадних точних і певних вістий про стан своїх філій, читалень і кружків. Сумний, дуже сумний стан просвітної роботи під теперішну хвилю.

## 2) Куди нам йти і що робити?

Як не будь розвине ся історія нашого народу в найближшїм часї, то в однім мусимс згодити ся всі а саме, що з відновою просвітної праці і відбудовою наших просвітних товариств не сьміємо ждати аж до покінченя війни. Тепер є історична і рішаюча для нас хвиля, а промине вона без поважної акції із нашої сторони, то хто зна, чи захопимо ві уже коли небудь і чи грядучі покоління не кинуть на нас камєнем, як на зрадників народної справи.

Немає сумніву, що ряди інтелігенції прорідили ся, однак супроти моря крови і нещастя мільйонів годї нам обустити безрадно руки і мар-

нувати працю цілих поколінь. Сказати Богом а правдою, нема такої закутини нашого краю, де не було би бодай кількох наших інтелігентів, бодай кількох свідомих селян. Але візьмим неім'яний впрост випадок, що десь годі до просвітної праці знайти мушан. Щож? Чуж жінка, яка в господарстві заслужила зовсім свого мужа, що служить при війську, не зможе таксамо добре як мушана повести просвітної роботи в товаристві?

Тож викрут, що в нас нема кому взяти ся до роботи не може мати стійности. Наш нарід мусить за всяку ціну дати доказ, що його просвітні організації збудовані не на піску, та що вітри і бурі не зможуть змести їх з лиця землі.

### 3) Наш несподіваний союзник.

В нашій праці над відбудовою стане нам в пригоді несподіваний, могутний союзник. Сим нецініним союзником є воскресене закордонної України. Чи свідомість, що ми є членами кількадесять-мільонового народу, що пробудив ся до нового життя, що наші брати за кордоном мають сою державу, свою армію і правительство не повинна викресати у найбільш байдужних і заляканих енергії і охоти до праці для народної справи.

Переконане, що ми йдемо на зустріч золотому сонцю волі, що нас жде краща будуччина скоро лише поборемо останки тьми, збільшить у-трое наші сили. Кожного жде праця за трьох, але одушевлене додасть нам погрібної сили.

### 4) Від чого зачати роботу?

Де се дасть ся зробити, там повинен давний передвоєнний виділ просвітного товариства, чи його останки зійти ся на нараду і скликати загальні збори Товариства. Коли виділ не істає там може один з членів товариства взяти почин-

в свої руки і подбати про скликане загальних зборів. Загальні збори не сьміють підчас війни відбувати ся на отвертій місци прим. під голім небом. Заборонює се виразно розпорядок всіх міністерств з 25. липня 1914 р., яким обмежено деякі основні права горожан, а між иншими право збору. О скликаню загальних зборів треба завітумити приналежне староство найпізнійше на 24 години перед зборами. З огляду однак на воєнні відносини, а особливо на утруднену комунікацію, радимо вислати завітумлене про збори що найменше на тиждень перед їх скликанем. В завітумленю належить подати порядок зборів, місце і час; готові друки висилає Канцелярія Тов. „Просьвіта“ На зборах вибере ся новий виділ і він може взяти ся серіозно до роботи над відновою просьвітної праці і відбудовою просьвітних організації.

Де загальні збори не дадуть ся скликати з яких небудь причин, там роботу виділів мусять переймити на себе самі члени. Ті члени виділу, які остали на місци, нехай доповнять виділ із щирих членів товариства. Той новий виділ утворений в дорозі добору нехай орудує справами товариства аж до часу коли можна буде скликати загальні збори. Склад нововибраного чи доповненого виділу треба подати до відома ц. к. староства найдалше в три дні по зборах.

##### 5) Літопись просьвітного товариства.

Новий виділ повинен також заняти ся точним списанем подій, які зайшли в Товаристві і в селі чи місточку, де воно має свій осідок від початку війни, а передовсім всего, що діяло ся в часі першої і другої російського наїзду. На підставі таких літописей буде можна мати образ сего, що витерпіли українські просьвітні організації і український нарід в часі війни.



Ся річ не вимагає ані більшого числа лю-  
дий ані великої праці. Вистарчить трохи доброї  
волі одної широї людвни. Сею справою моглаби  
дуже добре зайняти ся і з неї прегарно вивязати ся  
наша молодіж середних шкіл в часі свого про-  
бування на сьвятах і вакаціях. Такі місцеві літо-  
писи були-би неоціневим матеріялом для наших  
істориків, які хотіли би представити долю і тер-  
піня нашого народу і наших організацій в часі  
жайбільшої війни, яку знає всесьвітна історія.

---

## РОЗДІЛ II.

Про інвентаризацію воєнних шкід і чинитьба та про відписане податків.

1) Найважніший обов'язок виділів просьвітних товариств.

Першим і найважнішим обов'язком виділу буде, перевести статистику шкід і втрат, які потерпіли наші товариства. Мусимо здати собі ясно справу з того, що коли наші Товариства вже в найближчій будучности не спишуть своїх шкід і втрат, то втрати, які нанесла нам війна, ще збільшать ся, але вже лише з нашої власної байдужности. Сліди знищення дуже скоро затирають ся і в природі і в людській пам'яті, а чим пізнійше, тим труднійше буде їх списати. Ся правця відносить ся в першій мірі до наших товариств, які часто-густо не мали навіть докладного спису свого майна, а і той в многих случаях в часі війни десь затратив ся. Затямімо собі добре, щ) лише на основі докладної і належито переведенї статистики шкід і втрат можем) від правительства домагатися не лише відшкодованя, але много иньших річий. Одначе про те пізнійше.

Берім собі примір з П'яків з Польського Королівства. Вони самі своїми власними силами без сотика державної заповомги виготовили точнісенький спис шкід і втрат на всіх областях. А ми на стид і сором майже нічого не зробили.

Маємо списати лише тзв. безпосередні шкоди і втрати в виді знищених і здемольованих будинків, зрабованих сценічних уладжень і пожарних приладів, спалених і розібраних бібліотек. Певна річ, що ті втрати виносять грубі сотки тисяч корон а може мільйони.

Ще більші втрати поніс наш нарід через те, що всяка просьвітна робота в такій рішаючій і історичній для нас хвилі припинила ся, в хвилі коли за всяку ціну мусимо перевести не лише відбудову майна, але й перебудову цілого нашого життя.

## 2) Від чого зачати інвентаризацію майна?

Інвентаризацію шкід і втраг треба зачати від сего, що насамперед треба повідшукувати книги товариства і привести їх до ладу. Де книги зістали знищені там негайно треба постарати ся о нові.

Всі ділові книги потрібні при веденю просьвітних товариств має на складі Канцелярія Тов. „Просьвіта“ і там можна їх замовляти.

Від хвилі віднови товариства належить вести протокол, себто записувати в книзі засідань все, що в товаристві діє ся а передовсім де, коли і хто підняв гадку віднови товариства, хто з давнійшого виділу остав на місци, склад нового виділу, всі ухвали і наради виділу.

Відтак треба розглянути ся за майном товариства. Де заховав ся спис майна товариства себто інвентар, там робота буде дуже улєкшена. Знаючи, що входить в склад майна товариства легко буде ствердити що бракує, що пропало. Де інвентар пропав там виділ повинен перевести подрібні і точні розвіди, випитуючи ся всіх дооколичних людей, які колинебудь працювали в товаристві, про майно товариства, щоби дізнати ся, які предмети були власностию товариства. Не вільно поминати і найменших дрібниць. Берім собі при-

мір з вишніх народів, які не дарують найменшої зареєстрованої дрібниці і домагають ся винагороди за неї.

Де товариство мало свій власний дім, там належить докладно описати стан, в яким він на-ходить ся. Коли потерпів через війну, тоді треба шкоду по можности направити, щоби через байдужність не потерпів ще більше. З початку дасть ся часом шкоду направити незначним коштом.

Часом робота двох - трьох годин, видаток кільканайцяти корон може вратувати дім від руїни.

Само собою розуміє ся, що треба вести докладний спис видатків ужитих на напору будинку чи справлене уладження, бо се може в будучности придати ся до узискання підмоги з державних фондів.

Такий загальний спис втрат товариства треба списати в двох примірниках, один заховати у себе а другий вислати до головної управи товариства.

Читальні і філії Товариства „Просьвіти“ спорядять найлекше спис втрат через виповнене квестіонаря, який їм всім розіслав Головний Виділ.

Відтак сі загальні шкоди і втрати треба поділити на різні роди (категорії) і відповідно до сего зголосити до компетентних властей.

### 3) Зголошуване воєнних чинитьб.

Все те, що зужито на покритє потреб армії в наслідок зарядження власти є, в розуміню закона з дня 28. грудня 1912 р. В. д. з. ч. 236 про чинитьби на воєнні цілі, чинитьбою. Не робить ріжницї, чи розходить ся о покритє потреб нашої (австрійсько-угорської) армії, чи союзних військ німецьких і турецьких. Коли військо забере уладження товариства прим. лавки, столи, ліжка до стрілецьких ровів, коли розбере дах чи стелю будинку, щоби мати чим запалити, коли забере то-

вари з якоїсь крамниці на прохарчоване війська або зарекувірує книжки з якоїсь бібліотеки для ужитку жовнірів прим. пробуваючих на ліченню в шпитали то се все є воєнною чинитьбою. Воєнною чинитьбою буде дальше також шкода, яка повстає наслідком зарекувірованя якоїсь річи, як лише вона є з чинитьбою в причинній звязи. Відділ війська уживає до будови стрілецьких ровів даху, дверей і вікон читальні а хатна обстановка, бібліотека і сценічні урядженя сеї читальні виставлені черз се на шкідливий вплив вохкості і морозу улягають знищенню, шкода та є воєнною чинитьбою і мусьть бути винагороджена після закона о воєнних чинитьбах, бо повстала в наслідок рекувізиції і не було би її коли-би не було рекувізиції. Закон постановляє, що винагороду за воєнні чинитьби має ся платити готівкою. Колиж військо се зробить і заплатить за всі зарекувіровані річи цілу належість то справа покінчена. Нашим товариствам даже рідко виплачувано го івкою, хочби тому, що не все було до чийх рук виплачувати. Дістане також товариство розмірно скоро гроші за воєнні чинитьби тоді, коли рекувіруючі власти виставили письменні поквітованя на виконані чинитьби. Гроші виплатить в тім случаю каса подана в поквітованю, а коли її годі віднайти військові обласні команди (Militärterritorial-kommando) за предложенем поквітованя, що рекувізиція дійсно відбула ся. Для східної Галичини є 2 такі обласні команди: Львівська, що урядує тепер в Моравській Оставі і перемиська в Перемишли.

Коли товариство, яке виконало чинитьбу не одержало заплати за неї ані в готівці ані не має поквітовани, зглядно одержало за малу винагороду, або лише за часть забравих предметів тоді, має зголосити свою претенсію о винагороду за воєнні чинитьби на приписавім формулярі (друку).

Друки можна дістати даром в ц. к. Старостві або в друкарні Гіра у Львові, пасаж Гавсмана ч. 5. в ціні по 50 сот. за 1. друк.

В нас не знає населене, як оцінювати вартість зарекованих і знищених предметів при зголошуванню воєнних чинитьб і шкід.

Одні подають передвоєнну вартість, другі вартість предмету в хвили забраня чи ушкодження а ще інші теперішну вартість.

Що до сего, то треба розрізнити двоякого рода предмети а саме предмети на які є реквізиційна тарифа (належить до них між иншим дерево, харчі, паша і т. п.) і предмети не обняті тарифою, як хатна обстановка і т. п.

Вартість перших подає ся після цін означених реквізиційною тарифою в хвили їх забраня, чи ушкодження, при других подає ся таку вартість, щоби при відбудові можна було за одержану винагороду купити нові предмети того самого рода. Не висгарчить точно і згідно з правдою виповнити друки (окладинку і відносний вкладковий аркуш) а треба також по змозі навести сьвідків і подбати, щоби громадський уряд переслухав їх, а в разі потреби також громадських таксаторів а саме тоді коли нема на зарекований предмет тарифи) і списав із сего всего протокол. Доперва таке зголошенє, заосмотрене в протоколи переслухання сьвідків і таксаторів належить внести до ц. к. повітової комісії для воєнних чинитьб, яка є зорганізована при кождім старостві. Добре є взяти собі на кождий випадок посьвідку від староства про зголошенє чинитьби та про висоту зголошеної квоти, бо вона може бути потрібна, як се дальше скажемо до різних цілій.

#### 4) Зачети на воєнні чинитьби.

О скілько хтось на виконані для армії воєнні чинитьби не має поквітованя, не може надіяти ся скоро виногороди за них, хочби навіть вніс зголошенє їх на приписаних друках до повітової комісії для воєнних чинитьб. Таке зголошенє переходить цілий ряд інстанцій і його остаточна по-

лагода триває дуже довго, часом цілими літами. Досить коли скажемо: що ще много воєнних чинитьб з 1914 р. не зістало заплачених.

Щоби населенє одержало, бодай часть своїх належитостей за воєнні чинитьби, виплачує банкова секція ц. к. Намістництва Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини в Кракові, ул. Міхаловського ч. 1. зачети за-належито зголошені воєнні чинитьби. Зголошенє о зачет вноситься через виповненє квестіонаря тзв. кредитового внесєня. Сей друк можна одержати даром на замовленє в банковій секції. Звертаємо увагу, що дуже точно і подрібно належить відповісти на питання внесєня кредитового ч. 1, 2, 4, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 15 і 16.

До поданя треба долучити 1) посьвідку ц. к. староства, що петент зголосив в повітовій комісії для воєнних чинитьб свою претенсію за зареквіровані предмети і в якій висоті, та цю повітова комісія усталила висоту виноградів за чинитьби на означену квоту.

2) докази, що сторона, яка зголошує ся о зачет є дійсно властителькою зареквірованих предметів отже о скілько ходить о недвижимої належить предложити, табулярний витяг або табулярну посьвідку що до права власности поданої посілости а о скілько о движимої посьвідку громадської звєрхности, що зголошуючий був виключним властителем зареквірованих предметів. Суд має видати табулярний витяг без стемпля. Взагалі всі поданя і документи, що відносять ся до зачетів є вільні від стемплів і інших належитостей. Зачет може вносити найбільше 66 процент зголошеної претенсії. Банкова секція одержавши поданє о зачет передає його XVIII. департаментови Намістництва, який видає опівію, чи можна признати зачет і до якої висоти. Банкова секція жадає зізнаня довшного скрипту на се, що зачет буде звернений, скоро сторона одержить винадгороду за воєнні чинитьби і забезпєки, що

зачет не пропаде в тім случаю, колиби сторона одержала винагороду не вистарчаючу на зворот зачету або взагалі жадної винагороди не одержала. Ді тепер виплачено 9 мільонів корон на зачети, а українське населенє і українські товариства не користали майже зовсім із них ізза своєї байдужности.

### 5) Винагорода за постій військ.

Коли дома просьвітних товариств возьме військо на свої потреби чи то на примішенє жовнірів, чи на маґазини, то за се належить ся винагорода.

Буде вона ріжна залежно від того чи будівлі улягли перерібці чи ні. Коли військо заняло будинок в цілости, перевело якісь більші адаптації або перебудову, щоби зробити його пригожим до спеціальних цілей, построїло на подвірю якісь провізоричні будівлі, або підприємство прим. дахівкарню взяло в свій заряд, тої таке заняте не оцінює ся по приписам кватерункового закона і не після нього винагороджує ся лише після закона про воєнні чивитьби. При віддачі того реда будинку на потреби армії, повинен властитель його жадати від староства комісійної оцінки. Оцінююча комісія має складати ся з делеґата ц. к. староства і з заступників війсковости і скарбової власти і вона означує висоту винагороди за уживанє недвжимости та справджує стан в яким вона находить ся при переємі. Коли сама недвжимість потерпіла шкodu в наслідок уживаня військом, за те має ся заплатити відповідне відшкодованє. Тому в тім случаю треба також при звороті недвжимости жадати комісійного ствердження висоти шкodi.

Коли комусь признала Комісія за малу винагороду або за мале відшкодованє, зґлядио колиби само військо за мале виплатило стороні або коли зовсім не було ані комісійного оціненя, ані



заплати зі сторони військової каси, належить зголосити ся по винагороду в сей сам спосіб і на тім самім друці, де зголошує ся о винагороду за воєнні чинитьби, виповнюючи окладинку друку і вкладковий аркуш.

За часове приміщене військових осіб в якімось будинку в часі переходу військ, військових вправ і переміщень, коли дім відступає ся враз з уладженем на постій означає ся висоту винагороди після постанов кватерункового закона. Наш кватерунковий закон походить ще з 1879 р і тому тризнає він лише дуже низьку винагороду яка навіть в приближеню не відповідає зміненим життєвим відносинам. Винагорода є різна після того чи кватерунок був збірний чи одиничний. Збірний є тоді, коли в будинку знайшло приміщене пів компанії піхота, пів батерії полевой артилерії, чи четверта часть шкадрони кавалерії. Коли менше то кватерунок є одиничний. При одиничнім кватерунку виплачує військова каса за постій одного жовніра через добу 5 сот., в тім за дах над головою 2 сот; за уладжене 0.4 сот. за опал і сьвігло 2.6 сот. З огляду на низький вимір винагороди треба все домагатись заплати повних 5 сот. хочби навіть не дало ся жовнірам сьвітла і топлива.

За приміщене худоби в стайни, стодолі чи де небудь інде під дахом належить ся теж винагорода.

За заняте цілого покою на помешкане для офіцера, на канцелярію, шпиталь чи магазин належить ся в великах містах по 70 сот. а в малих містах і всіх інших місцевостях 52 сот. за добу. До сего вже є вчислена належитість за сьвітло і топливо.

Винагороду за кватерунок платить військова каса. Коли кому військова каса виставила квіт, в яким переказано йому до виплати певну суму грошей з військової каси то він має зголосити ся до неї по виплату. Колиж має лише посьвідченє

військової власти, що в його мешканю був кватерунок як довго і кілька війська найшло в нїм приміщенє, то по виплату має зголосити ся до кватерунокowego уряду (Quartiermeisterabteilung) відносної армії а коли і посвідчення її не може видістати то повинен постій війська все одно чи нашого чи союзного зголосити як воєнну чинитьбу на тїм самїм друку що зголошує ся всі воєнні чинитьби а саме на вкладковім аркуши „є“

Иша: зовсім річ, коли військові власти закличили з стороною умову, що за певну точно означену ціну винаймають будинок на військові діли. Колиби в тїм випадку військова управа не хотїла заплатити належної винагороди, можна запізвати державний скарб яко такий до суду і справу в судовій дорозї виграти.

Товариство не є так довго зобовязане давати в своїм домі постій для війська, як довго не одаже ся йому порученя громадської зверхности чи військової власти.

О звільненє будиноків від кватерунку можуть старати ся всі просвітні товариства а в першій мірі заряди наших приватних шкіл, які вже після кватерунокowego закона є вільні від кватерунку, особливо коли се має місце в ширшій воєнній області і є ще инші не заняті а пригожі на кватерунок військ будилї. Таке прошенє пише ся до Quartiermeisterabteilung відносної армії. В прошеню, потвердженім громадським і парохіяльним урядом, треба подати причину ізза якої жадає ся звільненя від постою а добре по можности вказати инші будилвї, які могли би служити на постій військ.

## 6) Зголошенє воєнних шкід.

Воєнною шкодою є ті всі матеріальні втрати спричинені війною, що не є воєнною чинитьбою, є отже все те, що забрали або знишили населеню в наслідок сваволї нашї чи союзні війська; що зареквірувала без заплати винагороди або зрабу-

вали ворожі війська, що знищило ся в наслідок воєнних операцій, або рабунків місцевого населеня. Найважнійша ріжниця між воєнною шкодою а чинитьбою є ся що для воєнних чинитьб вже тепер існує закон, після якого вони мають бути винадгороджувані, а що для воєнних шкід такого закона нема і ще навіть не знати чи і в яких границях будуть вони винадгороджувані хоч що правда в послідних часах застановляє ся австрійське правительство зовсім поважно над виданєм закона про винадгороду воєнних шкід. Воєнні шкоди належить також зголошувати, тому що кождої хвилі подібно як у Франції, Німеччині і Італії може вийти закон про їх винадгороду, відтак тому, що товариство чи приватна особа наколи викаже що потерпіла воєнну шкоду, може дістати беззворотну підмогу або пожичку під дуже корисними умовами, а в кінци щоби мати спис і статистику тих всіх страт і шкід, які нещасна Галичина потерпіла в тій сьвітовій війні.

Є 4. роди друків (формулярів) на яких належить зголошувати воєнні шкоди а саме: А, Б, Ц, Д. Просьвітні Товариства і організації мають зголошувати воєнні шкоди на формулярі Б. Лише тоді коли висота воєнних шкід не досягає 1.000 кор. зголошує ся їх на формулярі Д. Формулярі зголошень дістає ся даром в своїм старостві або за гроші в друкарни Ггера, Львів, пасаж Гавсмана ч. 5 по ціні за формуляр Б. 60 сот. за формуляр Д. 15 сот.

Коли всі шкоди годі списати в якійсь рубриці формуляра тому, що є за мало місця, то можна їх списати на окремій картці білого паперу і долучити до зголошення яко окремий залучник до відносної рубрики. Правдивість заістнораня воєнної шкоди мають потвердити подібно як при воєнних чинитьбах сьвідки а її висоту громадські таксатори.

Ще кількома словами треба згадати про поділ шкід на безпосередні і посередні. Сей по-

дїл має практичне значінє коли ходить о зятяганє пожиток в Галицьких Военних Закладах Кредитових.

До безпосередних шкід можемо зачислити шкоди повсталі в наслідок военних дїлань : як походів військ, боротьби, пожарів спричинених стрілами, стрілів і т. п. дальше шкоди, що повстали в наслідок реквізицій і контрибуцій ворога а вкінци в наслідок сваволі наших і союзних і рабунків ворожих військта місцевого населеня. Посередними шкодами є ті матеріальні шкоди, що повстали в наслідок перерви і застою в підприємствах і убутку в доходах. Прим. коли властитель мешканя не може в наслідок военних відносин його винаймити або стягнути чиншів від наємців дальше грошєва втрата, яку крамниця потерпіла через застановленє продажі товарів в часі інвазії або прим. коли згинула товариству книга довжників і через се товариство не може стягнути в час і всіх своїх вірительностей.

## 7) Справа знищених бібліотек.

Книжка є найважнішим способом піднесеня сьвідомости, просьвіти, і культури народних мас

Зрозуміла річ, що всі товариства для народа ставлять потребу бібліотеки між найважніші точки своїх статутів. Маємо отже більші або менші бібліотеки при всіх читальнях „Просьвіти“, при в їх „Соколах“ і „Січах“, неговорячи вже про бібліотеки при приватних школах і бурсах. Не можна сказати, щоби вони перед війною стояли надто сьвітло що до числа і добору книжок, однак все таки сповняли вони свою велику культурну задачу.

В часі сеї війни, а особливо в часі російської інвазії, сотки ба тисячі бібліотек спалено і розграблено. Можемо сьміло сказати, що саме найінтересніші, правдиво вартісні книжки за-

тратили ся. Російські жовіри Українці шукали всюди і собі забирали Шевченкового „Кобзаря“. Грозять небезпека, що наш нарід остане на довший час без душевного покарму, а то тим більше що всі інтересніші видавництва є вже або зовсім вичерпані або на вичерпаню Наші просьвітні організації вже тепер мусять взяти ся до збірної акції, щоби зарадити грозячому лихови.

В першій мірі мусимо за всяку ціну добити ся, щоби правительство дало з державних фондів обильні субвенції на відбудову знищених війною бібліотек. Щоби се могло статися, мусимо виказати, як великі втрати в тій областими понесли. В тій цілі виділ кождої читальні „Просьвіти“ кождої приватної школи чи бурси, кож- дого „Сокола“ чи „Січи“ і взагалі кож- дого про- сьвітного товариства повинен виготовити докладний спис знищених і пропавших в часі війни книжок і переслати головній управі свого товариства, яка вже через своїх урядників оцінить вартість бракуючих книжок. Треба лише зазначити в тім списі, чи книжка була брошурована чи оправлена, який рід оправи і який був став книжки. Річю головних управ просьвітних товариств буде зробити на підставі подрібних звітів інвентар бібліотечних втрат в цілім краю і поробити старання, щоби одержати значнійші субвенції. Лише з точною і подрібною статистикою в руках зможуть наші старання увінчати ся гарним успіхом.

Просьвітно - організаційна комісія при Головнім Виділі То ва „Просьвіта“ поручила окремому урядникови ведене реєстру всіх бібліотечних втрат, які потерпіли читальні і філії „Просьвіти“.

### 8) В і д п и с а н е п о д а т к і в.

Там де просьвітні товариства мають власний дім повинні постарити ся о відписане подат-

ків. Відписання податків можна домагати ся на основі ціс. розп. з 30 серпня 1915 р. В. д. з. ч. 254 і розп. мін. скарбу з 30 листопада 1915 В. д. з. ч. 358 для областей навіщених війною отже в першій мірі для Галичини і Буковини. І так можуть бути в цілости або в часті відписані між иншим податки: домово клясовий, домово-чиншовий податок і 5-процентовий податок від нових домів яким признано „вільні літа“.

Домово клясовий податок належить в цілости або в часті відписати, коли будинок в наслідок воєнних подій і елементарних нещасть 1) став ся зовсім або лиш частинно непридатним до замешканя 2) не був зовсім або лиш в часті замешкалий довше ніж три місяці. Відписання можна домагати ся від слідуєчого місяця по наставію відносин під 1) і 2) наведених, через весь час їх треваня аж до свідуючого місяця по їх устаню.

Поданя о відписанє домово-клясового податку є вільні від стемпля і вносять ся їх до податкового відділу ц. к. староства.

Домово-чиншовий податок і 5-процентовий податок від домів з вільними літами буде відписаний:

1) З причини нестягаємости чившу найму. Нестягаємість приймає ся доказною коли наємцями є: військові особи, властителі підприємств і заняті, котрі з причини надзвичайних воєнних відносин застановили рух підприємства або його сильно ограничили, а вкінці особи котрі в наслідок надзвичайних воєнних відносин позістали без праці а властитель дому зрік ся в цілости або в часті заплати чиншу.

2) З причини що помешканя ізза воєнних подій позістали невинаймлені.

Властителі які можуть виказати в достовірний спосіб, що не можуть на разі стягнути чиншів від своїх наємців можуть домагати ся відложєня платности податку на якийсь довший час.

Отсі завдання мусять перевести без виїмки всі просьвітні товариства і то без огляду, чи діяльність товариства дасть ся віднозиги чи ні, без огляду чи дасть ся вибрати новий виділ, чи лише старий доповнити, без огляду вкінци, чи взагалі існує ще тепер виділ. Се може зробити лише одна особа з виділу і сю роботу, як кажу, мусять зробити кожде просьвітне товариство.

Всі зголошеня воєнних шкід і чинитьб, всі прошеня о уділене зачетів на воєнні чинитьби і відписане податків вносить виділ товариства в сей спосіб, що прибиває на них печатку товариства а підписує двох членів виділу (звичайно голова і писар.).

## РОЗДІЛ. III.

### Про підмоги і позички на відбудову просьвітних товариств.

#### 1) Фонди на відбудову.

Правительство призначило на рік 1917 і 1918 (від 1 липня 1917 до 30 червня 1918) спершу на відбудову Галичини 176,424.720 корон, а в вересні 1917 р. додатково ще 46,000.000 корон спеціально на відбудову увільнених з під ворожого ваїзду повітів східної Галичини. Одною з важніших робіт при відбудові краю є відбудова українських просьвітних товариств. Наші товариства, які так мало до сеї пори користали з помочі держави, повинні як найскорше і під кожним зглядом використати ту надзвичайну її поміч. Тепер саме найдогіднійша пора. Коли тепер не використаємо пригожої хвилі і нагоди, то не лише що міліони не підуть до наших рук але що більше підуть до кас польських товариств, які ще твердшою стопою стануть на нашій землі.

З яких субвенцій можуть користати наші просьвітні товариства при відбудові?

#### 2) Підмога на відбудову знищених і ушкоджених будинків.

Існуючі по містах і селах будинки просьвітних товариств як: читалень „Просьвіти“, „Соколів“, „Січій“, приватних шкіл, бурс, народних



домів, захоронок, відтак рівнож громадські будинки служачі на поміщене громадських урядів, громадські шпиталі, дома для убогих, лазні і т. п. знищені або ушкоджені в наслідок воєнних подій можуть одержати з державних фондів підмогу в готівці і перебудову в матеріялах на нараву їх і реконструкцію а в случаю цілковитого знишеня на відбудову.

В ціли одержаня такої підмоги повинен виділ товариства скликати загальні збори членів, які мусять ухвалити приступлене до відбудови і уповажнити виділ до поробленя всяких кроків в тім напрямі.

В виїмкових случаях коли скликане загальних зборів є неможливе з яких будь причин, а з відбудови має вийти безсумнівна користь для товариства, може вистарчити в ціли приступленя до відбудови ухвала доповненого виділу товариства. По ухвалі повинен виділ товариства уложити відповідне прошенє до ц. к. Намісництва, Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини. Товариство „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10. висилає безплатно на жадане взори таких прошень.

Є се взір „Б“.

Прошенє має підписати виділ товариства себто голова або його заступник і один член виділу і вони мають постарати ся о потверженє правдивости наведених в нїм дат громадським і парохіяльним урядом та вислати до головної управи товариства (при читальнях „Просьвіти“ до Головного Виділу Товариства „Просьвіта“ у Львові, Ринок ч. 10).

Головна управа заопініює прошенє і вишле його до Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини через властиву будівельну експозитуру.

В прошеню треба подати висоту жаданої підмоги, відтак, чи виплата її має наступити в готівці, чи в будівельних матеріялах а вкінци на

случай признання воєнного відшкодованя за спалені і знищені будинки зобовязати ся до звороту одержаної підмоги до каси державного скарбу.

До прошеня мусить ся додати проєкт заміреної відбудови, перебудови чи направи будинку, коштовиспис потверджений по можности авторизованим до таких робіт техніком і виказ, які на знищенім будинку є довги і чи одержав на відбудову дому яку позичку чи промесу в Галицькім Воєннім Закладі Кредитовім. Читальні Товариства „Просьвіта“ повинні звертати ся до Головного Відділу „Просьвіти“ у Львові, який має пляни взірцевих читальняних будинків і на жаданє виспав їх.

Будівельна експозитура має в 14-дневнім речинци від дорученя їй прошеня о підмогу перевести потрібні розвіди, а іменно вислати на місце інжиніра, який порівнав би предложені проєкти відбудови з дійсним станом що до будинків, які мають відбудувати ся, заопініював проєктовані роботи під технічним зглядом як також з уваги на постанови будівельних законів і санітарних, дорогових і огневих приписів і предложив се прошене Кравдій Централі з мотивованим внесенем на уділене чи неудилене субвенції.

Управителями деяких східно-галицьких будівельних експозитур є інжиніри української народности і вони радо уділять просьвітним товариствам при відбудові фахової поради і помочи.

### 3) Беззворотна підмога на закупно уладженя.

Коли шкода, яку потерпіло Товариство, полягає не на знищеню будинків, лише на знищеню внутрішнього уладженя просьвітних товариств: як уладженя салі засідань, читальняної обстанови, сценічних і бібліотечних уладжень, приладів руханкових товариств, пожарних приладів і т. п. або на знищеню чи розібраню огорожі коло дому

туди можна спиратися о беззворотну підмогу також на зарульє тих уладжень в ц. к. Намісництві, Краєвій Централі для господарської відбудови Галичини.

В прошеню треба конечно подати опис і приблизну ціну предметів, які товариство закупить на случай уділення йому підмоги. Признана підмога не сьміє бути зужита на інші ціли, як подано в прошеню. Лише ті товариства можуть числити на уділене їм беззвотної відмоги на закупно внутрішного уладження, котрі означать в прошеню висоту военных шкід не загально для всіх знищених і ушкоджених предметів, але для кожного предмету зокрема та докажуть зізнаннями сьвідків, що дійсно вичислені предмети пропали, або зістали ушкоджені а зізнаннями громадських таксаторів, що висота военных шкід не є зовсім пересадна.

Висоту военных шкід мусить потвердити крім сьвідків і громадських таксаторів ц. к. староство.

Щоби товариство могло внести прошенє о підмогу треба ухвали виділу а правдивість прошеня і потребу уділення підмоги стверджує громадський і парохіяльний уряд.

Впрочім прошенє вносить ся в той сам спосіб, що прошенє о підмогу на відбудову знищених і ушкоджених будинків.

Товариство „Просьвіта“ видало окремі формулярі прошень о підмогу на докупно внутрішного уладження (взір В), які на жаданє висилає даром.

#### 4) Позички в Галицькім Военнім Закладі Кредитовім.

Наші просьвітні товариства повинні старати ся в першій мірі о беззвотної підмоги на відбудову. Дперва коли би ізза якихсь причин підмога не була зглядно не могла бути уділена

або не вистарчала на переведенє цілої відбудови повинно товариство старати ся о позичку.

Спеціальних позичок на відбудову уділяє Галицький Воєнний Заклад кредитовий у Львові і Галицький Воєнний Заклад кредитовий для міст в Кракові.

Просьвітні товариства можуть на адаптацію і відбудову знищених воєнними подіями власних домів відгак на справленє внутрішнього уладженя читалень, бурс, пожарних знарядів, сцевічних уряджень і т. п. старати ся о позичку в Галицькім Воєнім Закладі кредитовім, о скілько ті будинки знаходять ся у вільній від ворога части краю.

Позичку уділяє ся до висоти безпосередних воєнних шкід а виплата наступає ратами в міру поступу відбудови і то можливо впрост до рук підприємств що переводять відбудову. Поданя о позички вносять товариства, о скілько відбудувати ся маючі будинки лежать в містах або місточках, впрост і безпосередно до Галицького Воєнного Закладу Кредитового у Львові, ул. Міцкевича ч. 7, а коли на селі через найблизшу спілку ощадностей і позичок.

В прошеву треба:

- 1.) подати докладно ціль позички.
- 2.) означити забезпеченє, яке може дати товариство, що просить о кредит.
- 3.) представити докладно маєтковий стан товариства і обтяженє будинків.

До прошеня належить додати:

- 1.) посьвідку Староства зглядно повітової Комісії для воєнних чинитьб і шкід про висоту безпосередних воєнних шкід.
- 2.) проєкт найпотребнійших інвестицій, причім о скілько ходить о будівлі конечним є фаховий коштоспис і евентуальні пляни.
- 3.) гіпотечні грамоти доказуючі власність, вартість і обтяженє предмету даного на забезпеченє, отже гіпотечні витяги, ґрунтові аркуші

і інші докази, як асекураційні поліси, оцінки судових знавців або potwierdжене кредитової інституції, яка ва першу гіпотечку дала позичку. При позичках понад 2.000 корон є вимагана інтабуляція. Позичку сплачує ся в річних або піврічних ратах, при тім перша рата буде платна доперва по упливі 5 літ від дня заключеня мира.

Тому, що від сеї позички платить ся дуже малі відсотки (3 процент) дальше тому, що сплата її наступає до перва по упливі 5 літ від дня заключеня мира, повинні наші товариства побіч безворотних підмог користати о много більше ніж до сеї пори з воєнних позичок. Коли лучить ся, що уділена підмога не вистарчає на відбудову, а позичка на відбудову не зістала ще вироблена а роботи коло відбудови мусіли би припинити ся ізза браку фондів, можна в ц. к. Намісництві, Краєвій Централі для господарської відбудови Галичини старати ся о уділене зачету на маючу ся зятягнути позичку.

##### 5) Позички в Галицькім Воєннім Закладі Кредитовім для міст.

Просьвітні товариства, які посідають власні дома в містах і місточках можуть в границях посередних шкід, на сплату залеглих позичкових рат, податків і інших публичних оплат як рівнож на сплату будівельних кредитів зятягнути позичку в Галицькім Воєннім Закладі кредитовім для міст.

До прошеня о позичку, в яким треба подати висоту і ціль жадавого кредиту і безпеку, яка може бути дана належить додати:

- 1.) гіпотечний витяг реальности, що має становити безпеку,
- 2.) посьвідчене відносної кредитової інституції зглядно гіпотечного вірителя у котрого залягають позичкові рати зглядно будівельній

кредит що до висоти залеглостей а крім сего посьвідчене що до вартости і висоти давнійшої позички.

3.) урядовий виказ залеглостей податків зглядно інших публичних оплат і данив.

4.) докладне вичислене рода і висоти посередних шкід пр. утрата чиншу найму в часі війни, при чім подати треба, які чинші приносила реальність перед вибухом війни, а які приносить тепер.

Прошеня вносить ся впрост до Галицького Воєнного Закладу кредитового для міст в Кракові ул. Шевська.

Кредит уділяє ся за гіпотечним обезпеченем а процент вносить  $\frac{1}{2}$  процент понад кожчасну процентову стопу австро - угорського Банку для есконту векелів не менше однак як  $5\frac{1}{2}\%$ .

Перша рата стає платною по упливі 1. року від заключеня мира, Виплата позичкової валюти слідує з правила впрост до рук кредитової інституції зглядно вірителя, котрого претенсія має буди сплачена.

Довжні скрипти в однім і другім Воєнним Закладі кредитовім є вільні від стемпля а інтабуляція від інтабуляційної такси.



## РОЗДІЛ IV.

### Відбудова читальняних, церковних і громадських крамниць.

---

Виділ кожної Читальні „Просьвіти“ має право на підставі постанов § 50 статута „Просьвіти“ закладати крамниці. І справді крамниць заложених на підставі статута „Просьвіти“ є в нашій країні около 500, які в переважаючій більшості є торговлями мішаних товарів. Так само маємо значну кількість громадських, а передовсім церковних крамниць. Такі крамниці веде ся під фірмою даної інституції прим. читальні, церковного брацтва, громади і вони є виключною власністю даного стоваришєня. Кожда крамниця становить сама про себе незалежну цілість в тім розуміню, що не підлягає жадному фаховому союзови крамниць. Провадить їх звичайно одна людина визначена виділом читальні чи церковним брацтвом, які виконують над ними надзир. Того рода крамниці мають, як показав досьвід, численні хиби, а найважнїйшою є та, що вони так довго розвивають ся і процвітають, як довго веде їх особа інтелігентна, запопадлива і характерна. З хвилиєю коли не стане чоловіка спосібного до самопожервованя для такої крамниці, зачинає ся її рострій і застій а сама читальня чи церковне брацтво попадає в скрутне положєне і маєткові клопоти. Хоч не можна захочувати до закладаня нових крамниць сего типу, хоч радимо закладати

торговлі на статутах як стоварищення заробково-господарські зареєстровані в суді, то все таки в народнім інтересі лежить віднова зглядно відбудова існуючих вже крамниць. Чому, зараз зрозуміємо. Настала війна. Більшість крамниць перестала існувати. Много управителів крамниць покликано до війська. Склепові уладження і товари розграбили російські війська чи зареквірувала наша армія. Книга довжників крамниці дуже часто затратила ся. В многих случаях остала ся лише крамниця з довгами. Вірителі крамниці скорше чи пізайше домагати ся муть сплати довгів. Тому, що така існуюча лише на папери крамниця мати ме переважно лише довги, звернуть ся вірителі о сплату їх до виділу читальні. Виділ читальні відповідає за довги крамниці цілим майном читальні. Він буде мусіти заплатити їх з маєтку читальні і то або нарушити зложену в касі готівку або обгяжити довгами недвижиму власність читальні. Часом навіть дім читальні буде мусіти піти на ліцитацію.

Ось кілька вказівок як сему запобігти: Виділ читальні повинен зголосити всі шкоди і втрати, які потерпіла крамниця в наслідок воєнних подій де слід поступити після вказівок поданих попередно як воєнні шкоди чи воєнні чинитьби. Відтак повинен постаратися, щоби крамниця дістала зачети на воєнні чинитьби. Всякі зголошення воєнних шкід і чинитьб і прошеня о зачети для крамниць вносить виділ читальні в своїм імені. Розуміє ся, що треба розвідати ся хто був довжником крамниці і на яку квоту.

1) Беззворотна підмога на відбудову крамниць.

Громадські, читальняні і церковні крамниц можуть на покритє шкід і втрат понесених в наслідок війни одержати беззворотну підмогу в натурі, в формі склепового уладження шафок, полицок,



ляд, ваг або в готівці на справлене такого уладження і якусь готівку на оборотовий капітал, себто в першій ряді на закупно товарів.

До прошеня треба долучити виказ безпосередних і посередних шкід, які потерпіла крамниця а відтак коштоспис маючого справити ся уладження а то на підставі оферти якоїсь фірми або підприємця. Крім сего повинен виділ читальні в поданю вказати якусь інституцію прим. Філію „Просьвіти“ чи Філію „Сільського Господаря“ яка прийняла би на себе обовязок нагляду над зужиткованєм підмоги відповідно до її призначеня.

Згадану підмогу на обнову, урухомлене і дальше ведене крамниць уділює III Промислова секція Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини.

Товариство „Просьвіта“ має у себе на складі готові формулярі прошень о підмогу на відбудову крамниць (взір Г).

Правдивість всіх даних прошеня, висоту воєнних шкід і потребу уділення підмоги мають ствердити ті самі власти і уряди що правдивість прошеня о підмогу на докупно внутрішнього уладження з тим, що потребу відбудови крамниці стверджують ще тзв. запомогові комісарі а там де ще їх не установлено дорадчі комітети для справ промислу і торгвлі при ц. к. староствах. Покищо є установлені запомогові комісарові для отсах політичних повітів: Дрогобич, Новий Санч, Перемішль, Рудки, Самбір, Старий Самбір і Ярослав.

Вони при помочи мужів довіря провірюють стан знищених і унерухомлених дрібно-торговлевих підприємств.

## 2) Позички на відбудову крамниць.

Галицький Воєнний Зклад кредитовий уділяє на збільшене оборотового фонду, себто на закупно товарів крамницям позички на дуже догідних услівях. Стопа процентова є о  $1\frac{1}{2}$  процент висша понад кождочасну есконтову стопу австрійско-угорского банку, найменше однак 5 процент.

При кредитах до 5.000 кор. може бути знижена стопа навіть до 3 процент. Сплата наступить в річних ратах, з котрих перша буде платна в 5 літ по заключеню мира.

Прошення о позички на збільшене оборотового капіталу вносить ся на призначених до того квестіонарах, по які треба зголошуватись до Галицького Воєнного Закладу кредитового у Львові ул. Міцкевича ч. 7., на руки тзв. запомогових комісарів зглядно дорадчих комітетів зорганізованих в кождім політичнім повіті при ц. к. Старостві.

До прошення треба долучити :

1.) подрібвий вказ шкід в товарах і склеповім урядженю крамниці, потвердженій ц. к. Староством.

2.) подрібний плян зужиткованя кредиту.

3.) документи виказуючі стійність безпеки.

Кредити будуть уділювані лише за відпвідною порукою і за обезпекою як прим. на застав товарів, на поруку виплатних ручителів, на гіпотеку недвижимостей і т. п.

Було би вельми пожаданим, щоби виділ читальні, перевівши при помочи державних підмог і корисних пожичок віднову крамниці постарав ся о переміну її в спілку для торгівлі і промислу системи Рочдель. Така спілка моглаби дальше містити ся в читальни, лише перейшла би на власність своїх членів, якими повинні в першій мірі стати члени читальні. Вказівки, як забирати ся, до переміни читальняних крамниць у спілкові містять ся в книжочці Івана Петрушевича під заголовком „ПОУЧЕНЄ, як заводити спілки для торгівлі і промислу системи Рочдель.“ ціна 60 сот.

Спілкова крамниця мусіла би заключити з виділом читальні договір купна читальняної крамниці, силою котрого переймила би на себе довги і вірительности, уладження і товари читальняної крамниці.

## РОЗДІЛ V.

### Віднова життя в читальнях і філіях Товариства „Просьвіта“.

#### 1) Комітети для будови власних читальняних домів.

Не лиш будинки читалень, приватних шкіл, народних домів, бурс, захоронок, „Соколів“ і „Січій“ повинні бути на кошт правительства відбудовані всюди там, де улягли знищенню в наслідок воєнних подій але вони повинні стати при грошовій помочи держави також всюди там де їх доси ще не було.

До тепер одною з головних причин слабого розвою наших просьвітних організацій був брак власних домів. Приміром більшість читалень „Просьвіти“ містять ся в чужих приватних чи громадських домах і тому приватні люди а найчастійше війти і різні противники народної осьвіти могли безпосередно рішати про судьбу читалень. Тепер по селах є досить гроша. Народ переконав ся на власній шкірі в часі сеї війни, як то прикрою річю є бути неграмотним і непросьвіченим і тому радо дасть свою лепту на будову власного дому, в котрім містила би ся читальня, яка улажувала би курси для неграмотних, захоронки для воєнних сиріт, бурси і т. п.

Тому в кождім селі повинен завязати ся комітет будови власних читальняних домів.

В практиці виглядало би се ось так :

В селі Н. Н. скликає Виділ читальні „Прогрессу“ загальні збори, на яких вибирає ся комітет призначення фондів на будову власного дому.

До комітету, який повинен скласти ся з 4-8 членів належати ме місцевий священник, учитель або учителька і кілька свідомих селян.

Рівночасно відновляє виділ жиге в читальни отже в першій ряді постарає ся о місце, де члени могли би сходити ся. Далішим обовязком його буде виписати для читальні часопись, бо не можна навіть подумати собі читальні, в якій під теперішню пору не було би, хоч би тільки „Свободи“. Крім сего і щоденна часопись „Діло“, чи „Українське Слово“ знайде собі багато цікавих читачів.

Люди наглядно пізнають користи читальні і власного дому бо не лиш сходячи ся в читальни довідають ся що в світі дієся але також учителька займе ся зорганізованием і веденем курсу для неграмотних, а священник при помочи своїх дітей, учительки евантуально при помочи інших інтелігентів прим. учеників чи учениць які може пербувають на селі прийде населеню з помочю в сей спосіб що писати ме листи до полонених, прошеня о урлюпи озвільненя із фронтної служби, розвідувати ся ме в „Червоном хресті“ про ранених, полонених, пропавших і погибших жовнірів з того села і т. п.

Одного з селян членів комітету може вибрати громада повновласником до відбираня військових причинків для цілого села. За се він буде від кожної особи брати певну квоту на пкрите своїх видавків і певний добровільний даток на будову власного дому.

Се буде получене з великим хісном для населеня, бо воно не буде мусіти ходити до міста і тратити днів. За навчаня на курсі неграмотних і за писаня прошень брало би ся також датки на будову дому.

В сей спосіб можна би призначити якийсь знач-

війший фонд на будову дому. Решту можна буде покрити з підмоги правительства.

От так в селі Н. Н. завдяки ідейній праці кількох одилиць мігби стати власний читальняний дім.

2) Роля Головного Виділу просьвітно-організаційної комісії і філій в справі віднови життя і відбудови майна філій і читалень.

Головний Виділ, що в серпни 1915 р. то є сейчас по відзисканю Львова був оголосив обіжник до усіх своїх філій і читалень, яким взивав людий доброї волі і виділи зайнятись майном товариств. Однак ані в зимі ані на весну 1916 р. робота не пішла вперед. На беремо ся рішати чи завинила тут офензива Врусільва, чи байдужність наших людий.

Головний Виділ поручив тепер просьвітно-організаційній комісії зайнятись сстаточво відвоюю майна своїх філій і читалень і в тій ціли покликав до участі в працях сеї комісії фахові сили технівів-будівничих і правників, які є обізнанізі справами відбудови.

Комісія постановила взятсь безпроволочно і енергічно до праці а яко головні задачі до сповнення взяла собі:

1.) поширити ідею віднови життя і відбудови майна просьвітних організацій серед широких верств населеня.

2) служити філіям і читальням „Просьвіти“ фаховою порадою і помічю при їх відбудові.

3.) зайати ся відноюю філій Товариства.

В тій ціли видала друком комісія отсей порадник в справі відбудови просьвітних товариств розіслала до всіх філій і читалень квестіонар і взори прошень о підмогу на відбудову і постарала ся о урядника, який займати ся ме виключно справою відбудови.

Віднова життя у філіях товариства є незвичайно великої ваги. Ані Головний Виділ Товариства яко такий, ані просвітно-організаційна комісія не може зайняти ся кожною читальнею з окрема. Сю задачу сповняли би філії. Вони мали би спонукати кожду читальню в своїм окрузі, щоби вона перевела спис всіх воєнних шкіл, внесла прошеве о субвенцію на відбудову і приступила до відбудови.

Якжеж мають взятись до праці філії?

Треба скликати Загальні Збори і вибрати новий Виділ філії а коли се не дасть ся зробити то треба в місце неприсутних або померших членів виділу кооптувати нових. Новий Виділ приступить сейчас до віднови життя філії до спису воєнних шкіл філії, а коли будинок філії в часі війни уляг знищеню, до його відбудови.

Крім сего філіяльний Виділ вибирає з поміж себе одного або більше організаторів, які: 1.) мали би зайняти ся відновою і відбудовою читалень в данім окрузі, 2.) мали би наглядати чи читальні уживають державної субвенції на ті цілі на які їх призначено.

---

## ЗМІСТ.

### РОЗДІЛ I.

Стан просьвітних товариств під теперешню хвилю  
і від чого зачати відбудову?

Стор.

1. Великі моральні і матеріяльні втрати про- сьвітних товариств . . . . .	3
2. Куди нам йти і що робити? . . . . .	4
3. Наш неосподіваний союзник . . . . .	4
4. Від чого зачати роботу . . . . .	5
5. Літопись просьвітного товариства . . . . .	6

### РОЗДІЛ II.

Про інвентаризацію воєнних шкід і чи-  
нитьб і відписане податків.

1. Найважнійший обовязок виділів просьвіт- них товариств . . . . .	8
2. Від чого зачати інвентаризацію майна . . . . .	9
3. Зголошуване воєнних чинитьб . . . . .	10
4. Зачети на воєнні чинитьб . . . . .	12
5. Винадгорода за постій військ . . . . .	14
6. Зголошене воєнних шкід . . . . .	16
7. Справа знищених бібліотек . . . . .	18
8. Відписане податків . . . . .	19

### РОЗДІЛ III.

Про відмоги і позички на відбудову про-  
сьвітних товариств.

1. Фонди на відбудову . . . . .	22
---------------------------------	----

- |  |    |
|--|----|
| 2. Підмога на відбудову знищених і ушкоджених будинок . . . . .      | 22 |
| 3. Беззворотна підмога на закупуно уладження.                        | 24 |
| 4. Позички в Галицькім Воєннім Закладі Кредитовім . . . . .          | 25 |
| 5. Позички в Галицькім Воєннім Закладі Кредитовім для міст . . . . . | 27 |

#### РОЗДІЛ IV.

Відбудова читальняних, церковних і громадських крамниць.

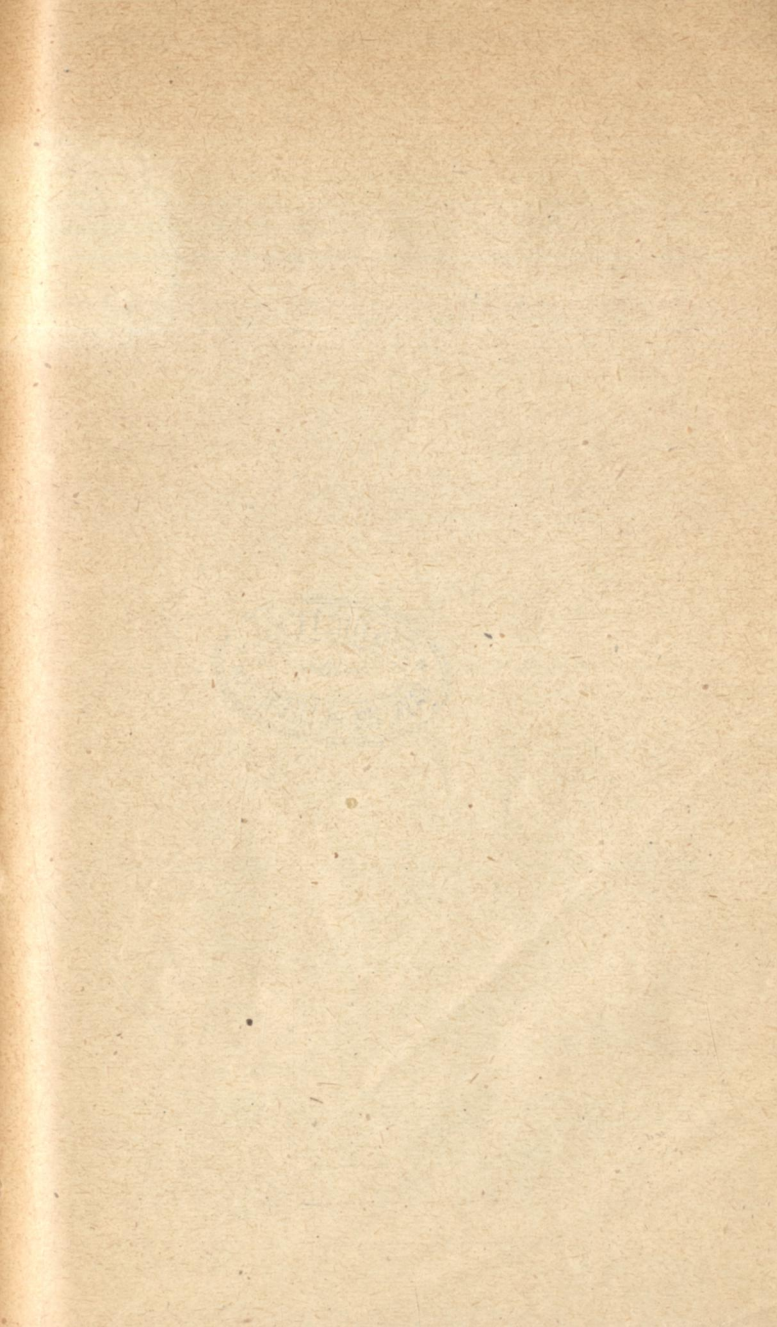
- |   |    |
|---|----|
| 1. Беззворотна підмога на відбудову крамниць. | 30 |
| 2. Позички на відбудову крамниць . . . . .    | 31 |

#### РОЗДІЛ V.

Віднова жита в читальнях і філіях Товариства „Просьвіта“.

- |  |    |
|--|----|
| 1. Комітети для будови власних читальняних домів . . . . .   | 33 |
| 2. Роза Головного Виділу, просьвітно - організаційної комісії і філій в справі віднови жита і відбудови майна філій і читалень . . . . . | 35 |







ka

447634

I  
И 67.315

ВИДАВНИЦТВО ТОВ. „ПРОСВІТА“.

Володимир Целевич.

ВІДНОВА ЖИТЯ  
і відбудова майна  
просьвітних товариств.



У ЛЬВОВІ, 1918.

КОШТОМ І ЗАХОДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“.